

Informované rozhodování státu

Efektivní vládnutí vyžaduje rozhodování na základě dat a kvalitních analýz. Navrhujeme posílení analytických kapacit, důsledné prosazování principů RIA¹² a implementaci zákona o správě dat pro efektivnější a informované vládnutí i transparentnější politiku.

Popis problému

Politické rozhodování v Česku je často náhodné, nesystematické a založené na průzkumu preferencí. Podle OECD se Česká republika v kategorii „government takes decisions based on evidence“ pohybuje hluboce pod průměrem (průměr OECD 41 %, ČR 25 %)¹³. To vede ke krátkodobým a neefektivním řešením, které nepomáhají rozvoji a prosperitě společnosti ani podnikatelského prostředí. Výsledkem je nedostatečný rozvoj infrastruktury, pomalý růst ekonomiky a suboptimální úroveň blahobytu.

Oproti tomu informované rozhodování (evidence-informed policymaking) je založeno na maximálním využití různých zdrojů dat, výzkumu a vědeckých poznatků, tvorbě kvalitních analytických podkladů pro systematické vyhodnocování a výběr smysluplných alternativ. Cílem by měla být maximální snaha o pochopení a analýzu problému. Je nutné co nejobektivněji zhodnotit všechna možná řešení, která typicky mají různé náklady a přínosy. Tento přístup omezuje zaujatost a zaměřuje se na maximalizaci pozitivního dopadu politik a minimalizaci nechtěných dopadů. Toto by se mělo dít nejen při tvorbě zákonů a vyhlášek, ale také strategií, rozpočtů, dotací, a dále i při designu služeb pro občany a dalších opatření.

Navrhované řešení

Mezi hlavní řešení patří schválení a implementace zákona o datech, udržení a posílení analytických kapacit na úrovni úřadu vlády a ministerstev a reforma procesu tvorby legislativy a hodnocení dopadu regulací (RIA).¹⁴

¹² Z angličtiny *regulatory impact assessment* – hodnocení dopadů regulace.

¹³ OECD. Public Governance Reviews: Czech Republic. 2023. Dostupné z: oecd.org/en/publications/oecd-public-governance-reviews-czech-republic_41fd9e5c-en.html.

¹⁴ České priority. Regulace: Zkvalitnění procesu RIA. 2021. Dostupné na www.informovanevladnuti.cz.

Prvním krokem je schválení a rychlá implementace zákona o správě dat a řízeném přístupu k datům. Tento zákon standardizuje principy správy dat napříč klíčovými institucemi a vytváří národní katalog dat pro snadný přístup k informacím. Zároveň stanovuje rámec pro sdílení relevantních dat mezi úřady, což výrazně rozšíří možnosti pro tvorbu analýz pro konkrétní návrhy opatření a politik.

Druhým krokem je posílení analytických kapacit na úrovni Úřadu vlády a ministerstev. Tyto kapacity budou složeny z talentovaných a kvalifikovaných expertů a jejich výstupy budou systematicky využívány v klíčových rozhodovacích procesech. To zahrnuje vytvoření jasných procesních modelů pro zapojení analytických kapacit do řešení agend a investici do rozvoje analytických dovedností úředníků.

Třetím krokem je reforma procesu tvorby legislativy a hodnocení dopadu regulace (RIA). To zahrnuje posílení odpovědnosti za RIA na jednotlivých ministerstvech a také posílení Komise pro hodnocení dopadů regulace (Komise RIA) v rámci Legislativní rady vlády. Dále je potřeba včasné a striktní zadávání a požadování kvalitní realizace RIA, přísnější centrální dohled ale také podpora (např. v podobě rozšíření a aktualizace metodik) anebo systematictější zapojování veřejnosti a stakeholderů do procesu tvorby politik. V neposlední řadě je potřeba systematicky vyžadovat aplikaci ex-post RIA (tj. přezkumu účinnosti regulace, který se provádí s odstupem po zavedení daného právního předpisu a zaměřuje se na splnění jeho zamýšlených cílů a reálného dopadu) a také zvyšovat povědomí o doporučení RIA na půdě PSP ČR.

Dopady

Přechod na evidence-informed rozhodování ve vládě přinese řadu pozitivních dopadů na společnost a ekonomiku. I jediné lépe podložené politické rozhodnutí vytváří pozitivní přínosy anebo šetří státu řádově více zdrojů, než kolik se vynaloží na adekvátní analytickou přípravu a implementaci daného opatření.¹⁵

Místo náhodných a nesystematických rozhodnutí bude vláda činit informovaná rozhodnutí s jasně definovanými cíli a očekávatelnými výsledky. To se projeví v mnoha oblastech. Například v oblasti sociálních služeb umožní evidence-informed přístup lépe cílit na skutečné potřeby a snížit plýtvání zdroji. V oblasti ekonomiky povede data-driven politika k efektivnějšímu nastavení regulací a podpoře podnikání. V oblasti infrastruktury umožní analýza dat investovat do projektů s největším potenciálem pro ekonomický růst a společenský prospěch. Důsledkem bude nejen zlepšení ekonomických ukazatelů, ale také zvýšená důvěra občanů ve vládu a další veřejné instituce.

¹⁵ Např. Krajčová, J., Můnich, D., & Protivínský, T. Kvalita práce učitelů, vzdělanost, ekonomický růst a prosperita České republiky. Národohospodářský ústav AV ČR. 2019.

Doporučení

- **Schválit a implementovat zákon o správě dat a řízeném přístupu k datům**

Do jednoho roku od nástupu do funkce vláda i Parlament schválí zákon o správě dat a řízeném přístupu k datům minimálně v současném navrhovaném znění – klíčové instituce budou provádět inventarizaci dat a jejich strukturované popisy, čímž se bude vytvářet národní katalog dat. Ve spojení s ustanovením jednotného informačního místa, které bude působit jako centrální orgán pro přijímání a vypořádávání žádostí o řízený přístup k datům, tak bude umožněn adekvátní přístup k informacím pro analýzu a rozhodování.

- **Posílit analytické kapacity**

Vláda usnesením schválí plán pro posílení analytických kapacit s alokovanými zdroji ve státním rozpočtu tak, že na každém ministerstvu bude v průběhu roku 2026 funkční analytický tým (obsazení min. 5 plnými úvazky, podle agend).

- **Adekvátní využití procesu RIA**

Již od roku 2026 bude zajištěný funkční proces RIA (včasná a kvalitní příprava “hodnocení dopadů”, zapojení stakeholderů a další parametry) pro všechny klíčové zákony a opatření týkající se TOP 5 priorit. Vláda bude prosazovat jen takovou legislativu, kde je stanovisko Komise RIA na úrovni A nebo B.¹⁶

¹⁶ V současné době existují 4 úrovně: A, B, C a D, kdy A je nejlepší možná úroveň a D nejhorší.